

Teksty pochodzą z czasopism:
„Polonistyka” i „Nowa Szkoła”

Redakcja:
Elżbieta Świdarska-Choraży

© Copyright by Elżbieta Świdarska-Choraży

ISBN 978-83-933442-1-5

Skład, łamanie, druk i oprawa
Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego.
Zam. 958 / 2011

Blżej kina

Konferencje filmoznawczo-metodyczne
w Borkach

Elżbieta Świdarska-Choraży

Warszawa 2011

WOKÓŁ PROBLEMÓW ADAPTACJI FILMOWEJ

W październiku ub. r. odbyła się w Borkach k/Łodzi VII Ogólnopolska Sesja Filmoznawczo-Metodyczna poświęcona problemom adaptacji filmowej. Koncepcję merytoryczną sesji przygotowała prof. dr hab. Ewelina Nurczyńska-Fidelska z Uniwersytetu Łódzkiego, niestrudzona propagatorka edukacji filmowej w szkole. Organizatorami tej liczącej się wśród nauczycieli sesji byli: Centralny Gabinet Edukacji Filmowej, Młodzieżowy Dom Kultury Łódź-Bałuty, Zakład Kultury Audiowizualnej UK, Agencja Dystribucji Filmowej, Kino Studyjne „Tury” w Łodzi. Uczestnikami sesji byli nauczyciele, doradcy metodyczni, pracownicy domów kultury.

Zagadnienie adaptacji jest szczególnie ważne zarówno w estetyce kina, jak i w dydaktyce szkolnej. Adaptacje są przykładem ciągłości kultury; dialogiczności sztuk i prądów artystycznych. Część uczniów zamiast czytać „nudne” lektury ogląda ich adaptacje, co nauczyciele poloniści łatwo odkrywają i stają często bezradni wobec tego zjawiska. Dlatego tak ważną sprawą jest ukazanie uczniom, czym jest adaptacja i czy może zastąpić dzieło literackie.

Po projekcjach filmów „Łagodna” Piotra Dumay, i „Łagodna” Roberta Bressona, dr Bronisława Stolarska z Uniwersytetu Łódzkiego wygłosiła wykład na temat: **Filmowe adaptacje „Łagodnej” Fiodora Dostojewskiego**. Trzech reżyserów: Robert Bresson, Mariusz Treliński i Piotr Dumay adaptowało to samo opowiadanie Dostojewskiego. Prelegenta dokonała wnikliwej analizy tych adaptacji, znajdując zarówno pewne rozwiązanie wspólne, jak i wyraźne różnice.

Uczestnicy sesji z zainteresowaniem obejrzelі lekcję (zapis wideo) mgr Anny Ślószarz z Mysłenic: **„Dyskretne zadanie koloru, dźwięku, scenografii i kontekstów kulturowych w „Łagodnej” Mariusza Trelińskiego”**. Uczniowie podzieleni na 5 grup otrzymali różne zadania uzupełnione bibliografią. Pracę przygotowawali w domu, na lekcji referowali jej rezultaty. Ich wypowiedzi dały uporządkowaną analizę filmu. Zwrócili oni uwagę na wiele obrazów filmowych i ich funkcje.

Gośćmi sesji podczas pokazu wideo lekcji dr Ewy Popiel-Popiołek z Łodzi byli: reżyser Kazimierz Tarnas, uczniowie, którzy brali udział w sfilmowanej lekcji i ich rodzice. Lekcja miała temat: Powieść na ekranie – Awantura o Basię” Kornela Makuszyńskiego w wersji filmowej Marii Kaniewskiej i Kazimierza Tarnasa, czyli o niektórych problemach adaptacji dzieła literackiego. Podczas lekcji uczniowie zestawiali powieść z filmem, porównywali filmy obojga reżyserów. Stwierdzili, że różni je czas powstania, co uwiidoczniło się w obu ekranizacjach. W filmie Kaniewskiej chodziło o powrót do kraju dzieciństwa dwudziestolecia międzywojennego, a film Tarnasa z wartką akcją, z wątkiem przygodowym bardziej odpowiada współczesnej młodzieżowej widowni. Praca domowa składała się z trzech poleceń:

1. List do reżysera opowiadający o swoich wrażeniach – co podobało się w filmie, a jaki obraz był chybiony.
2. Plakat reklamujący film „Awantura o Basię” w reż. M. Kaniewskiej lub K. Tarnasa.
3. Wywiad – przygotuj pytania, które chcesz zadać reżyserowi.

Wykład na temat **„Dziesięć tez na temat adaptacji”** wygłosiła prof. Alicja Helman (Kraków). Celem prelekcji była weryfikacja wielu tez z teorii filmu. Adaptacja filmowa literatury nie jest przekładem dzieła literatury na dzieło filmowe. Język filmu to pojęcie mające sens metaforyczny; pojęcie przekładu może funkcjonować w ramach pewnej metafory. Twórcą filmu próbuje dostępnymi sobie środkami przekazać pewien sens literatury. Są to ekwiwalenty, a nie przekład. Celem adaptacji filmowej nie jest przeniesienie na ekran tekstu literackiego, a zrobienie dobrego filmu. Troska o literacki oryginał nie jest więc jedynym celem reżysera. Lepszy byłby tu termin „sztuczna zdrada”.

Dr hab. Grażyna Stachówna (Kraków) wygłosiła wykład na temat: **„Modele ekranizacji tekstów dramatycznych na podstawie kina amerykańskiego”**. Prelekcja ilustrowana była fragmentami filmów będących adaptacjami sztuk teatralnych, m. in. „Tramwaj zwany pożądaniem” (1951), „Kto się boi Wirginii Woolf (1966)”, „Czarownice z Salem” (1996). W ciągu siedemdziesięciu lat sposób adaptacji dramatów w kinie bardzo się zmienił, od iluzji do rzeczywistości, od kamery filmującej do uczestniczącej.

Drugi wykład prof. Alicji Helman dotyczył dzieła wirtualnego jako efektu adaptacji filmowej utworu literackiego,

Prof. dr hab. Ewelina Nurczyńska-Fidelska wygłosiła wykład na temat **„Ludzkie aspekty filmowych adaptacji utworów Henryka**

Sienkiewiczza...". Trwa fascynacja kina twórczością pisarza. W różnych okresach istnienia kina były różne adaptacje jego utworów. Było ich 26. Każda epoka ma swoją konwencję i wizję ekranizacji powieści wielkiego pisarza. Powieści te będą adaptowane dla szerokiej publiczności, jej gusta bowiem nie zmieniają się, zmienia się zapotrzebowanie na temat widowiskowości. Pisarz okazał się świetnym scenarzystą, w jego powieściach ukryte są motywy jak w filmach sensoryjnych, przygodowych, serca i szpady, melodramatu, westernu, widowiska dokumentalnego.

Z zainteresowaniem uczestnicy sesji obejrzeli fragmenty cyklu ośmiu lekcji mgr Barbary Lekarzyk-Cisek (Wrocław) na temat: „Motyw wędrówki w literaturze i filmie”. Szczegółne zainteresowanie wzbudziła część lekcji w muzeum, praca metodą dramy i dyskusja uczniów nad wybranymi scenami z „filmów drogi”: „La strada”, „Easy rider”, „Thelma i Luiz”.

Mgr Leszek Puszczynski (Łódź) zaprezentował lekcję (zapis wideo) „Dwa razy Forest Gump” podczas której uczniowie porównywali bohatera literackiego z filmowym, a historyk z liceum w Zgierzu – Arkadiusz Walczak przedstawił scenariusz lekcji „Faraon” Jerzego Kawalerowicza jako wizja epoki historycznej”.

Zgodnie z założeniami reformy oświaty w nowej szkole ma nastąpić powiązanie treści kształcenia. Przykładem takiego stanowiska jest zaprezentowana lekcja, na której obok treści historycznych, jak: pojęcie monarchii despotycznej i kostiumu historycznego, uczniowie dyskutowali nad wiernością filmu wobec powieści, rozpatrywali istotę konfliktu między Rannzesem III a Herhorem, wyciągali wnioski na temat przegranej Ramzesa.

Scenariusz lekcji „Celesta” Adlona – „wrażliwienie w Prousta”. Przeżycie czasu w filmie i w literaturze przedstawiła Elwira Rewińska (Gdańsk).

Nieodłącznym elementem sesji były inspirujące dyskusje, w których często ścierały się poglądy na temat proponowanych metod na lekcjach poświęconych adaptacjom filmowym. Zaprezentowane podczas sesji lekcje zostaną opisane w formie scenariuszy i nagrane na kasetach, które mogą być przesłane chętnym. Pokłosiem każdej sesji jest praca zbiorowa, zawierająca wygłoszone wykłady. Jest to pomoc szczególnie cenna dla nauczycieli, którzy nie uczestniczyli w spotkaniach. Sesje Filmoznawczo-metodyczne w Borkach dobrze służą sprawie edukacji filmowej, tak ważnej we współczesnej i zapewne przyszłej szkole. Film – sztuka XX wieku – ma się bowiem u progu XXI wieku bardzo dobrze.